GAMLA FALUKAMRATER

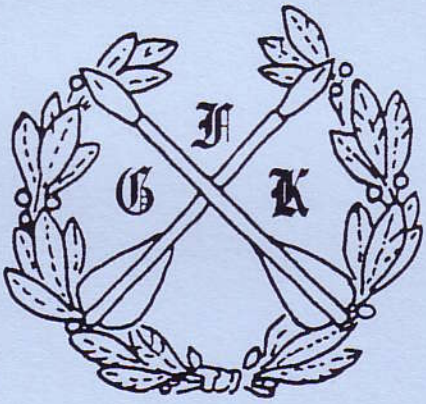

2006

FOTO A-BILD ÄR FOTOBUTIKEN MITT I CENTRUM

Vi har eget färgfotolab, där vi gör dina färgkopior med höga kvalitetskrav, du får dem dessutom färdiga på någon timme.

Stor sortering av

Kameror · Projektorer · Kikare mm
Tillbehör · Album · Ramar

Välkommen till oss, Vi kan foto.

FOTO A-BILD

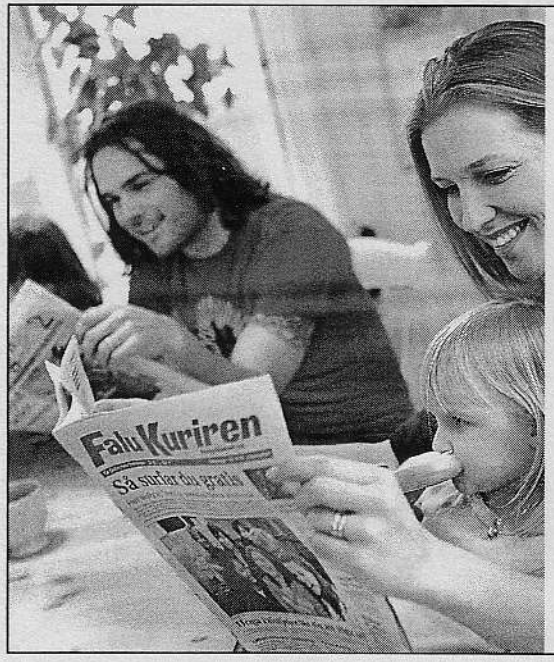

För en skönare morgon

FaluKuriren

Dalarnas Tidningar

FÖRENINGEN
Gamla Falukamrater

Innehåll - Årsskrift 2006 - Häfte 75

Ordföranden har ordet 2
Ann Lewis Lloyd, ordförande

Redaktionsrådet har ordet 3

Hugo Valentin – en stor humanist 4
Ivar Münnich

Hic, haec, hoc; Ivan Aguéli i Falu skola gått I 9
Torbjörn Säfve

Midvinterblot 13

Mjölnaren på Kos 13
Ehrling Sjöberg

Trettiotalisten 16
Gitt Rosander

Faluflickor i 40-talets England 19

Det här visste ni inte om lärarna vid läroverket under första halvan av 1900-talet! 20
Gunnar Enlund

Årsstämma 2006 23

Barndomsminnen från Falun 24
Kerstin (Söderström) Tode

50-årsjubileum för student -56 27
Gunilla Emilsson

Orsa Finnmark 1952 28
Per Ström

Uppskattade jubileer 30
Erik Engdahl

Höstmöte 32

Några slutord om skoljazzbandet College Swingers 34
Erik Boren Nordenström

Några korta, mer sällsynta, historier om Ehrenfried Billengren 35
Staffan Nilsson

Klipp ur FK 35

Student i 75 år 36

Dalalitteratur 36

En Dala- (och Falu-) historia 37

Tillägg till matrikeln 37

Stadgar för Föreningen Gamla Falukamrater 38

Styrelsen 40

Ordföranden har ordet

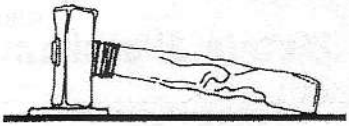

Kära Gamla Falukamrater,

Under 2006 förlorade föreningen en av sina hedersmedlemmar – förre rektorn Valter Lannermark. Valter har en alldeles särskild plats i mitt hjärta. Genom hans engagemang hamnade jag på Falu Gymnasium.

Försommaren 1972 drabbades min familj av ett jordskred som förstörde vår lägenhet. Bostadsmarknaden i Hong Kong var mer än besvärlig. Det var inte lätt att snabbt hitta nytt boende för en familj med fyra barn. Den kortsiktiga lösningen blev att åka på tidig semester. Något år tidigare hade vi köpt en sommarstuga i Skeberg utanför Leksand. Stugan blev nu tillflyktsort.

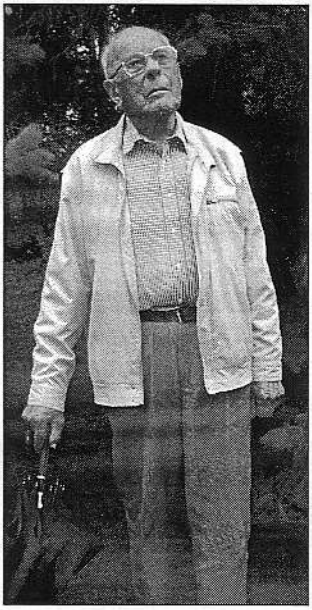

Valter Lannermark.
Foto: Björn Green, Falu Kuriren

Valter Lannermark var född 1908. Han blev fil mag. 1947 i ämnena modersmålet och historia med samhällslära. Från 1951 tjänstgjorde han i Falun som adjunkt vid seminariet till 1957 och adjunkt över stat vid läroverket 1956–1957. 1958 blev han rektor vid praktiska realskolan och enhetsskolans högstadium (Västra). Han var rektor vid handelsgymnasiet 1963–1966 och rektor vid läroverket 1966–1974 då han avgick med pension.

Mot slutet av sommaren var vi fortfarande utan fungerande bostad i Hong Kong. Mamma och pappa kom överens om att vi skulle stanna här så länge. Vi barn skulle ju kunna lära oss svenska ordentligt. Mamma är svensk, men min mycket brittiska pappa talar inget annat än engelska, och vi talade alltid engelska hemma. Vi var ju britter!

Nu var det dags att ge sig ut på gymnasiejakt. I Skeberg hade vi en VW Caravan i uselt skick, vilket innebar en reseradie på ca sju mil. Mora, Ludvika och Falun var förstahandsmål. Mora föll tidigt. Kvar fanns Ludvika och Falun.

I Ludvika fick vi så besked om plats på skolorna och en lägenhet där vi alla rymdes. Från Falun hördes ingenting. I sista stund hörde Falu kommun av sig med erbjudande om en fin och barnvänlig lägenhet på Rostvändaregatan. Nu när vi hade en presumtiv adress var det lättare att diskutera gymnasieplats, men vid det här laget var det bara två eller tre vardagar kvar till skolan skulle börja. Plats på Östra skolan fanns till mina tre yngre syskon. Hur skulle det bli för mig? Utan besked skulle det bli Ludvika för hela familjen.

Det var här som Valter klev in. Istället för att prata vidare med skolkontoret där alla var upptagna inför skolstarten, hänvisades vi direkt till

Redaktionsrådet har ordet

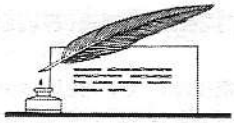

Kära Gamla Falukamrater,

Det har varit en glädje att få ta emot så många artiklar från våra medlemmar/ blivande medlemmar.

Ivar Münnich inleder med ett porträtt av lektor Hugo Valentin, en omtyckt lärare och betydande historiker. Genom Gunnar Enlund, son till Birger Enlund, får vi en spännande inblick i att även våra lärare hade ett privatliv. Målaren och anarkisten Ivan Aguéli var en gång elev i läroverket, läs om hans tid i Falun. Kerstin (Söderström) Tode, Walhallaflicka, skriver barndomsminnen från Falun fram till 1952 och just den sommaren berättar Per Ström om, då han och sju pojkar till från Falu Läroverk planterade skog i Orsa Finnmark.

Redaktörsfrågan är fortfarande olöst och i hög grad är det Gitt Rosander som även gjort detta nummer. Gitt och undertecknad vädjar till alla medlemmar: hjälp oss att hitta en ordinarie redaktör! Det är Årsskriften, som binder samman Föreningen Gamla Falukamrater.

Ulla Lundquist

Skicka manus med e-post till manus@gamlafalukamrater.se eller i pappersform till Ann Lewis Lloyd, Jonheden, 790 31 DJURA

---

rektor. Det som under ett par veckor varit så problematiskt blev lätt så fort Valter tog tag i det. Den bakgrund som tjänstemännen såg som krånglig och komplicerad såg Valter som något spännande, som en tillgång. Att min svenska var svag var inget problem. Som Valter sa, hade Falu Gymnasium en gedigen tradition av utbytesstudenter från USA. En engelsk student var bara extra trevligt. Jag skulle vara tre år yngre än klasskamraterna för att hamna på samma studienivå – ett oöverstigligt hinder för tjänstemännen. Valter kompromissade sig fram till ett år yngre och bad skolkontoret skriva in mig i första ring. På torsdag eftermiddag var allt klart. På måndag började skolan.

Och på måndagen, min första dag i ny skola, med nytt språk, i en annorlunda kultur, med klasskamrater som såg annorlunda ut (enligt mitt sätt att se), vem kom in i klassrummet för att personligen se till att allt stämde för mig? Valter Lannermark. Under hela mitt första år återkom han då och då. Han var rektor, men han var också en vän i det tysta. Den fina början jag fick är en anledning till att jag är kvar i Sverige 30 år senare. Men det är en helt annan historia.

Valter älskade vår förening. Vi kommer att sakna honom.

Ann Lewis Lloyd, Ordförande

Hugo Valentin, 1888–1963. En stor humanist

Minnen av och andra uppgifter om Hugo Valentin är här nedtecknade av mig, en av hans elever vid Falu högre allmänna läroverk, student 1933. Originalmanuskriptet (januari 2006) har i samråd med mig kompletterats med senare tillkomna uppgifter och som följd därav i vissa avseenden omdisponerats. Kompletteringarna är gjorda av E. Börje Bergsman (student 1932), också han en av Hugo Valentins elever.

Hugo Valentin. Foto: okänd

Familjekontakter och minnen från 1920-talet

Hugo Valentin kom till vår skola höstterminen 1920 som lektor i historia och svenska och verkade där i tio år. Han kom snart in i vår familj som en god vän livet ut. Min äldste bror Harald har berättat för mig hur det gick till.

Efter en av de första lektionerna, som Hugo Valentin undervisade i hans klass, kom han fram till min bror och visade honom ett brev, som kommit till honom från en utländsk bekant. Hugo överlämnade brevet till min bror med orden: "Tag det här brevet hem till din far, jag kan inte tyda det." Brevet var skrivet på ett språk, som Hugo inte behärskade. Det var skrivet på jiddisch. I brevet stod att läsa: "Det bor en familj i Falun, som heter Münnich, och med dem kan du lugnt umgås." Det blev upptakten till en lång och trogen vänskap.

Min far, Herman Münnich (1860–1920), var född i Vilnius i dåvarande Ryssland. Staden var då liksom nu centrum för en stor judisk befolkning och då liksom nu föremål för en rätt betydande antisemitism. År 1870 tog min farfar sin familj med sig och kom via Tyskland och Danmark till Sverige. Hemspråket jiddisch tog de med sig. Så gjorde också min morfar, Nissen Felländer (1845–1920), som omkring 1866 kom till Karlstad efter att ha utvandrat från staden Raczki i dåvarande Polen. *(Münnich 1995, 1999)*

Hugo Valentins far var jordbrukare från Vikingstad i Östergötland. Också han var av judisk börd. *(Runblom 2002)* Det som förenade de två släkterna var deras gemensamma tro – judendomen.

Mitt första egentliga minne av Hugo daterar sig till sommaren 1927, då jag gick i fjärde klassen och hade fått underbetyg i både svenska och tyska. Hugo lovade på stående fot att han skulle försöka läsa upp mig till nästa klass. Följden blev att jag hela sommaren fick undergå undervisning i båda ämnena hemma hos honom.

Resultatet blev tyvärr negativt, men lektionstimmarna blev ändock minnesvärda.

Några år senare var familjen Valentin på middag hemma hos oss. Det var Jom Kippur-afton, således en stor helgdagskväll – försoningsdagen – enligt vår tradition. Hugo förtalte bland annat att vår tideräkning var en annan än den gängse. Det judiska tidevarvet utgick från det tillfälle då Moses fick sitt budskap på Sinai berg och mottog de tio budorden. Vårt år var 5690 och därigenom kan jag nu fastställa att vi träffades 1930.

Hugo ansåg att mina kunskaper i religion var så minimala, att jag på något sätt måste få kunskap härom. Annars var det frågan om jag någonsin kunde få studentexamen. (Denna bestämmelse har nu upphört.) Själv kunde han inte åtaga sig uppgiften eftersom han hade så många järn i elden. "Jag ska ge dig en annan lärare", sade Hugo och det blev hans kollega Greta Bolin – mer känd som Corinna i SvD, "och hon är lika kunnig som jag". Och därmed blev det. Vi satte genast igång med lektionerna om modern judisk historia och jag blev från början mycket intresserad. Som kulmen på det hela fick jag framträda inför klassen och redogöra för mina förvärvade kunskaper. Det blev mitt första föredrag i ämnet och det har blivit många fler under årens lopp. Mitt intresse för historia blev definitivt väckt.

Som en av judendomens främsta förespråkare i vårt land fick Hugo ta emot många hotbrev och liknande. Eftersom hotelserna i brevform aldrig var försedda med namn myntade Hugo följande tänkespråk: "Anonyma brev bör återsändas oöppnade till avsändaren."

Även från eleverna fick han gliringar, som han på sitt vanliga humoristiska sätt kunde avfärda.

Richard Tham om Hugo Valentin

Under rubriken "Tre lärarporträtt" skriver Richard Tham, student vid Falu högre allmänna läroverk 1930, minnesord över tre bortgångna lärare. *(Tham 1964)* En av dessa var Hugo Valentin.

Författaren intygar att Hugo Valentin var en strålande lärare och mycket omtyckt av sina elever. Han blev känd för sina kvicka, träffande vändningar. Han ville få oss att tänka själva och vi skulle så vitt möjligt dra våra egna slutsatser. Hans undervisning, särskilt i historia, gav intresserade elever verkliga högtidsstunder.

Hugo Valentin var en av de ledande inom Falu kulturliv. Han deltog mycket aktivt i det ärevördiga "Läsesällskapet" och han anlitades flitigt som föreläsare såväl där som i Falu föreläsningsförening. Han tog initiativet till Historiska föreningen, som hade många intresserade medlemmar, bland annat inom officerskåren.

I egenskap av jude kände Hugo Valentin samhörighet med det judiska folket. Han engagerade sig också starkt för judarnas sak. Men han var i lika hög grad svensk. Hans uppträdande var genomkultiverat.

Hugo Valentin i Uppsala

År 1930 blev Hugo Valentin lektor vid Uppsala högre allmänna läroverk. Samtidigt blev han docent vid Uppsala universitet. Vid tre tillfällen upprätt-

höll han professuren i historia vid universitet. Professors namn tillades han av regeringen 1948. *(Runblom 2002)* Han avled i Stockholm 1963.

Författaren och debattören

Förteckningen över Hugo Valentins publicerade böcker under rubriken "Referenser" nedan visar att han var en flitig författare. Förteckningen är nedtecknad efter dottern Suzannes redogörelse. Förutom doktorsavhandlingen från 1915 omfattar den ett femtontal titlar. Dessutom redigerade han Judisk tidskrift 1944–1963.

Boken Judarnas historia i Sverige (1924) skrevs under Hugo Valentins år som lektor i Falun. Han var aktiv in i det sista. Boken Judarna i Sverige (1964) utgavs postumt och fick en nyutgåva 2004.

Hugo Valentin medverkade i olika publikationer och också i dagspressen. Värt att framhålla är att Hugo Valentin ***mycket tidigt*** fäste uppmärksamheten på det upptrappade våldet mot människor av icketysk börd och på utrotningen av judarna. Sålunda skrev han redan den 13 oktober 1942 i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, GHT, artikeln "Utrotningskriget mot judarna". Där säger han bland annat:

"... Undantager man judarna i England och några få neutrala länder, av vilka Sverige är ett, har hela den europeiska judenheten råkat i nazisternas eller av dessa beroende regeringars våld ... "

och

" ... I den ockuperade delen av Frankrike behandlades judarna såsom annorstädes, där nazisterna tagit väldet: de ha märkts med ett stort gult igenkänningstecken på sina kläder, ha berövats sina materiella existensmöjligheter o.s.v. ..."

Torgny Segerstedts (GHT) oräddhet och Hugo Valentins artiklar var ljus i mörkret, inte minst för oss judar. Inläggen hjälpte oss att hålla modet uppe och att tro på framtiden.

Hugo Valentin avlider – Eftermälen

Hugo Valentin avled under ett besök i Stockholm den 7 maj 1963. Han vilar på den judiska begravningsplatsen i Haga Norra, Stockholm.

Ur hans eftermälen:

Hugo Valentin var en betydande historiker. Hans produktion omfattade flera arbeten i svensk och utländsk historia, som vann berömmelse genom den ingående forskningen, det mogna omdömet och skärpan. *(Herbert Tingsten i DN och Sveriges Radio)*

I Hugo sörjer jag en av de mest helgjutna och mest beundransvärda människor jag träffat. Jag är glad över att inte få säga det bara nu utan att jag också fick uttrycka min tacksamhet över hans väsen och livsverk till honom själv medan han levde. *(Ingmar Hedenius, professor i praktisk filosofi i Uppsala)*

Han stod på post för mänsklig anständighet, rättvisa och medkänsla. Trots att Hugo Valentin levde i ett land, som förskonades från det nazistiska raseriet hörde han till barbariets och ondskans mest aktiva

motståndsmän. *(Cordelia Edvardsson, journalist i SvD, författare i Jerusalem)*

Hugo Valentin blev ihågkommen också av före detta elever vid Falu högre allmänna läroverk. För medel, insamlade vid 1923 års 40-årsjubileum 1963, planterades i Israel en minneslund om 16 träd "Till evigt minne av Hugo Valentin". Dessutom trycktes en minnestavla med citat på svenska och hebreiska ur Jesaja 55 i Gamla Testamentet. En kopia av trycket tillställdes samtliga donatorer varjämte ett exemplar överlämnades till läroverket. *(Tham 1964)*

Hugo Valentin-föreläsningar vid Uppsala universitet

Olyckligtvis nämns inte Hugo Valentin i den regeringsbeställda skriften "... om detta må ni berätta ... En bok om förintelsen i Europa 1933–1945" (1998).

Han har dock senare rehabiliterats. Och detta med råge. Han har hedrats med återkommande hedersföreläsningar vid Uppsala universitet. Föreläsningar har hittills hållits åren 2001, 2003, 2004 och 2005. Det är som historiker i allmänhet och som kännare av judendomen och om förintelsen i synnerhet som han fått äran av hedersföreläsningar uppkallade efter sig. Därmed är han i Uppsala i gott sällskap med Carl von Linné, Anders Celsius, Anders Johan & Knut Ångström, Dag Hammarskjöld, Johan Skytte, Hans Rausing och Alfred Nobel.

Dessa Hugo Valentin-föreläsningar har samlat experter från hela världen. Dokumentationen från dessa har publicerats. Några av dessa skrifter innehåller artiklar om och av Hugo Valentin – se förteckningen under rubriken "The Hugo Valentin Lectures, Uppsala" nedan.

Richard Tham (1964) framhöll Hugo Valentin som en betydande historiker och en strålande lärare. Många anser att hans främsta insats gällde hans intensiva och självuppoffrande arbete i människokärlekens tjänst. Tillsammans med sin maka hjälpte och bistod han hundratals flyktingar från nazisternas Tyskland, flera av dem av icke-judisk börd. De humanitära insatserna under och efter andra världskriget finns belysta i två uppsatser i del II av "The Hugo Valentin Lectures". Den ena är skriven av Hugo Valentin själv, den andra av Per Jegebäck. *(Jegebäck 2004)*

Slutord

Som ett slutord skulle jag vilja uttrycka mig så här: Hugos insats hör till det förgångna, men hans minne skall leva.

Jag delar också min äldre studentkamrats, Richard Thams, sammanfattande omdöme: "Hugo Valentin var en helgjuten och ädel människa. och hans förnämsta egenskap kan sägas ha varit hans godhet".

Referenser

Av Hugo Valentin publicerade böcker

Frihetstidens riddarhus. Doktorsavhandling (1915).
Judarnas historia i Sverige (1924).
Nordstedts världshistoria, Volym X, tillsammans med Martin Lamm (1930).
Aaron Isaacs minnen, tillsammans

med Abraham Brody (1932).
Antisemitismen i historisk och kritisk belysning (1935). Översatt till tyska, engelska, danska och finska.
Fredrik den store inför eftervärlden (1937).
Kampen om Palestina (1940).
Frihetstiden inför eftervärlden (1942).
Det judiska folkets öde (1944). Översatt till danska och norska.
Judarna under det andra världskriget (1945).
Zionismen som dröm och verklighet (1950).
Antisemitismen, en fara för folk och individ (1950).
Den fjättrade Clio. Sju essäer till belysning av historikerns tidsbundenhet (1957).
Antisemitismen, historisk verklighet och psykologisk bakgrund (1962).
Judarna i Sverige (1964). Nyutgåva 2004.
Redigerade Judisk Tidskrift 1944–1963

The Hugo Valentin Lectures, Uppsala

Lecture I, 2001

Friedländer, Saul: Mass Murder and German Society in the Third Reich, with two articles by Hugo Valentin. Uppsala Universitet (2002).

Lecture II, 2003

Huttenbach, Henry: The Universality of Genocide, with an article by Hugo Valentin. Uppsala Universitet (2004).

Lecture III, 2004

Benz, Wolfgang: Anti-Semitism in Europe. Traditions, Structures, Manifestations, with a Chapter from Hugo Valentin's Antisemitism, Historically and Critically Examined. Uppsala Universitet (2004).

Lecture IV, 2005

Dwork, Debórah: Auschwitz and the Holocaust. Under utgivning.

Övrigt

Jegebäck, Per: Valentin's "Rescue and Relief Activities". Del II av "The Hugo Valentin Lectures" (2003), s. 64–73.
– : Personliga meddelanden (2005, 2006).
Münnich; Ivar: Ett köpmanshus i Falun. – Hembygdsföreningen Kultur och Miljö i Falun. Medlemskontakt 1995, s. 5–9.
– : Familjerna Münnich och Felländer, en släktkrönika 1845–1999 (1999).
Runblom, Harald: On Hugo Valentin. Speech held at Uppsala University, 11 December 2001. – The Hugo Valentin Lectures I – The Uppsala Programme for Holocaust and Genocide Studies. - Centre for Multiethnic Research (2002), s. 9–17.
Tham, Richard: Tre lärarporträtt. – Föreningen Gamla Falukamraters Årsskrift 1964, s. 24–26. Om Hugo Valentin, s. 25–26.
Wijkman, Per Magnus: Lång väg till judisk religionsfrihet. SvD 25 juli 2005. En recension av Hugo Valentins återutgivna bok "Judarna i Sverige, Från 1774 till 1950-talet".

Ivar Münnich

Artikeln är också införd i Medlemskontakt 2006, organ för Föreningen Kultur och Miljö i Falun.

Hic, haec, hoc; Ivan Aguéli i Falu skola gått I

Målaren, anarkisten och mystikern Ivan Aguéli, född Johan Gustaf Agelii, 1869–1917, har varit aktuell under året med en stor utställning på Waldemarsudde. Torbjörn Säfve beskriver hans dramatiska liv i "Ivan Aguéli. En roman om frihet". Redan som skolpojke hade Johan Gustaf svårt att inordna sig i systemet och straffade ut sig från läroverken i Sala, Västerås, Falun och Visby. Trots det behärskade han så småningom arton språk. Med tillstånd från författaren får vi här en beskrivning av Ageliis tid i Falun:

Det fanns *hat* mellan gruvarbetarnas barn och läroverkseleverna.

Redan efter första dagens upprop fick vi löpa gatlopp, medan vasskantade slaggstenar haglade över oss och smällde in i husväggarna och studsade tillbaka mot anklarna. Jag sprang därför att de andra sprang.

JÄVLA GRUVKUSAR! ropade mina "klasskamrater".

Tre eftermiddagar deltog jag i samma förnedrande procedur. Den fjärde dagen lösgjorde jag mig från "klasskamraterna" och gick i min egen takt hemåt.

Det var märkligt att på avstånd betrakta överfallet. Projektilerna ven genom luften, som kvicka blyertsstreck mot fasaderna, snubbel, näsblod, djuriska flåsläten, böjda ryggar och tappade räkneböcker. Det var vidrigt. Och de förtjänade det. Jag tillhörde dem inte.

När jag kom ner till Stortorget hade förföljelsen slutat och kusarna stod och lapade i sig triumfen med breda kattansikten. Deras glädje var uppspelt och skön. Jag stannade i höjd med gruppen.

De tittade på mig både förnärmat och roat.

VA I HELVETE VILL DU HÄR? SKA´RU ÅKA PÅ STRYK?

Jag satte ner skolränseln mot kullerstenarna och svarade med en förtydligande huvudvridning:

– Nää. ...

Mitt svar, kanske speciellt den långsamma huvudvridningen, måste ha misstolkats. Som en retad leopard smög sig en grabb väsande mot mig. Han knöt sin tass och höll upp den framför min näsa.

OM DU INTE AKTAR DÄG DIN JÄVÄL SKA´RU FÅ DÄG EN TÖRVIL SÅ TANDKLAVERÄ FLYGER FEM ALNAR BAKÄTTER DÄG!

Jag måste stoppa honom. Jag måste ge honom stora ord tillbaka. En annan sorts ord, överraskande.

– Jag antar du är starkare än jag.

Han stannade upp. Knytnäven slappnade.

– Tror?!

Jag nickade.

– Det förstår du väl att jag inte kan vara lika stark som du? Du är ju arbetare.

Han tog ner näven.

– Jag ska *bli*. Vad ska du bli?

De andra fnittrade.

– Få höra nu! Ska du bli bankir?

En av dem bröt sig ur gruppen och började spatsera med en fantiserad käpp och utputande mage.

Jag skrattade med alla.

– Han är för smal för å bli bankir!

– När han roffat åt sig första löningen så blir han fet. Eller hur?

Jag tog av mig läroverkets mössa och räckte den till skådespelaretalangen. Han inspirerades direkt till ett nytt nummer: högt på tåspetsarna vinglade han med darriga knän sicksack över torget. Jublet och applåderna var så starka att affärsmän kom ut ur sina krämarbodar och en flott herre på väg ut ur Rådhuset stannade på trappan och iakttog uppträdandet med ett ansikte som verkade hypnotiserat ända från hakan till hårfästet.

När numret ebbade ut och grabben kom trippande tillbaka, drog jag på mig ränseln igen.

Han satte händerna på mina axlar.

– Ska du gå?

– Ja. Vi ses i morgon.

– Jag gillar den här löjliga kannan.

– Behåll den. Den är din.

– Får jag mössan, menar du?

Jag nickade. Men nån ropade:

– Han är feg! Han vågar inte ta sin mössa.

Han med min mössa på skallen lyssnade och fyllde i:

– Är det sant? Är du feg?

Jag dröjde en aning. Jag ville inte att mitt svar skulle låta som en hurtig rabbelramsa eller som ett nödrop. Jag sänkte rösten eftersom alla lyssnade spänt.

– Feg är jag inte. Jag skulle vilja vara kamrat med er just för att jag inte är feg.

– Hur menar du?

– Jag går på läroverket. Jag ger dej min mössa. När jag går tillbaka till läroverket ... som är ett fängelse för mej ... då ser dom ... alla ... lärjungar, lärare, rektor ... att jag saknar mösskitet. Jag kommer att bli *bestraffad* för det. (Lång paus.) Och det skiter jag i.

Han med mössan rynkade pannan. Jag gjorde en gest med handen till de övriga.

– Visa mej stan. Jag är ny här. Jag hänger med er.

De tittade på varandra.

Han som tidigare hotat att skicka mitt tandklaver på luftfärd sa:

– Vi går till tegelbacken.

Då bröts förlägenheten och vi tågade ner i samlad tropp. Min mössa gick från skult till skult som en jättestor humla som inte visste vilken blomma som hade mest honung. Skorna klapprade muntert. Tegelbacken. Ångbåtskajen. Längs järnvägen. Vi hoppade mellan syllarna. Mössan försvann i nåt skutt och ingen brydde sig om att plocka upp den. Jag såg den plötsligt under mina fötter och stampade till ordentligt så att dammet pustade rakt igenom den. Vi kom till en gård som liknade en verkstad. Tandklavergossen hojtade inåt verkstadsdörren:

– Röfärgsgubben! Kom ut och hälsa!

Ett ilsket ansikte stack fram ur mörkret där inne.

– Vad är det? Jaså är det du ...

Grabben viskade till mig:

– Det är min farfar. Röfärgsgubben.

Ut genom dörren klev gubben. Han höll i en hink.

– Vad är det?

– Vi har en ny pojke med oss.

– Jaha.

– Han går i läroverket.

Gubben steg fram och kisade mot mig:

– Varför det?

Ingen svarade. Gubben kom tätt inpå mig.

– Vad tänker du bli?

Jag kunde välja mellan allt och ingenting. Jag tog på måfå ur luften:

– Målare.

– Målare! Bra!

Gubben stötte en öppen handflata mot min axel.

– Då vet du hur man gör rödfärg!

– Nej, inte än.

– Va!! Du ska bli målare och vet inte hur man gör rödfärg!

– Lär mej.

Gubben skakade på huvudet och suckade. Han vände ryggen åt mig och knallade in i verkstan igen.

Jag kände mig billig och håglös.

Då hördes gubben vråla:

– Kom in hit då, snorvalp!

Jag gick in och med mig alla de andra.

Där inne fanns kolossala byttor och hinkar. Två man stod och rörde med påkar i byttorna.

Gubben pekade.

– Femtio liter kokande vatten. Två kilo järnvitriol. Hälls i. Blandas.

Han gick till en långbänk och satte ett pekfinger mot ett trätråg.

– Två kilo rågmjöl. Finmalet. Hälls i. Blandas.

Sen höjde han pekfingret i luften och såg illmarig ut.

– Sen kommer hemligheten. *Min!* Det finns gubbar som både pissar och saltar i smeten. Inte jag. *Min* hemlighet är här.

Han böjde sig ner mot en hink och tog upp ett genomskinligt klibbstycke.

– Grankåda. Det är bättre än tjära. Bättre än gödsel. Äkta kåda.

Han höll upp klimpen mot det svaga fönsterljuset.

Så visade han med en försiktig rörelse hur han droppvis lät kåda plumsa ner i byttan för att sakta blandas med de tidigare ingredienserna.

Det var magi.

Han sträckte på kroppen och la ifrån sig klenoden i hinken. Sen klatschade han ihop händerna, stolt:

– Efter femton minuters kokning ... häll i åtta kilo vanlig rödfärg. Blanda fort. Grundligt. Koka igen femton minuter. Sen är det klart. Ner i hink. Sälja.

Han grep tag i två fulla hinkar och räckte dem till mig.

– Vill du gå med dom här till Kristinegatan? Vid brandstation. Pettersson. Nummer fyra. Betalt.

Jag nickade.

Det blev en mycket lärorik hösttermin. Jag lärde mig armbrytning och knytnävskamp. Jag lärde mig nya tänkesätt.

"DEN FATTIGES RÄTT LIGGER I RÄNNSTENEN." Det var den rätta sortens ordspråk, som borde ha suttit på väggarna hemma i Sala i ställer för "Egen Härd Är Guld Värd". Om jag haft en fader som Rödfärgsgubben, skulle jag aldrig ha behövt bli duperad av falska kunskaper och aldrig behövt nonchalera riktiga kunskaper.

Han kunde betydligt mera än läroverkskollegiets samtliga magistrar tillhopa. Han kände till alla farsoter som plågade kroppsarbetare: fosforsjuka (sakta bortsmältande käkben), gjutarfrossa, kollunga, stendammslunga, järnlunga, valsverkskatarr, vanlig lungsot. Han hade haft två bröder som emigrerade till Amerika. En hade

järnlunga och en kollunga. De dog där borta. Det fanns ingen botande luft i Chicago.

"Gruvkusarna" var malmvaskare och gick nattskift. Sent på kvällen, när jag lommade till morbror Augusts hus för att få min "välbehövliga sömn", vandrade kusarna till vaskningen. De fick 30 öre för ett skift. På förmiddagarna sov kusarna, medan jag satt i pulpeten och ansträngde mig att hitta en mening i katederpladdret. Vid skoldagens slut var jag stel i kroppen av det myckna sittandet, medan kusarna stod utvilade och beredda att träna armmusklerna med snärtiga slaggstenskast.

Min stelhet var ytterligare ett skäl att gå långsamt och komma lagom till slagfältet när slaget redan var över.

Ingen bad mig deltaga i kastningen. De begrep väl att jag skulle bli fockad direkt från läroverket, om jag visade öppet var mina sympatier låg.

Samtidigt hade jag en känsla av att stenarna riktades mot småbrottslingar, inte mot de verkliga marodörerna. De borde ha siktat in sig på Rektorn och Borgmästaren i stället, men då skulle å andra sidan Lagens Långa Arm lyfta dem i håret och sätta ner dem på en avskräckande fängelsegård. De var tvungna att nöja sig med pulpetsvarelserna, precis som jag var tvungen att stå "neutral" i själva handgemänget.

Fortsättning följer i nästa nummer!

GR

Frimärksblock 1969, utgivet till hundraårsminnet av Ivan Aguélis födelse.

Midvinterblot

Efter att ha utforskat lokalerna i en bergsmansgård, på en officersmäss, i en prästgård och i en vanlig krog blev det i år dags för en grekisk falukrog. Ålderman var denna gång Lars-Olov Vällfors, student -34. Det var roligt att se honom och flera andra nya ansikten. Medlemsantalet utökades också!

Ordföranden föredrog styrelsens förslag till ändringar i stadgarna och sedan blev det mat och dryck och prat med nya och gamla falukamrater hela kvällen.

Ute bet kölden men inne var det varmt och gott och Medelhavet kom oss närmre genom Ehrling Sjöbergs grekiske mjölnare.

Gitt Rosander lyfte fram den bortglömda Trettiotalisten och många kände igen sig.

GR

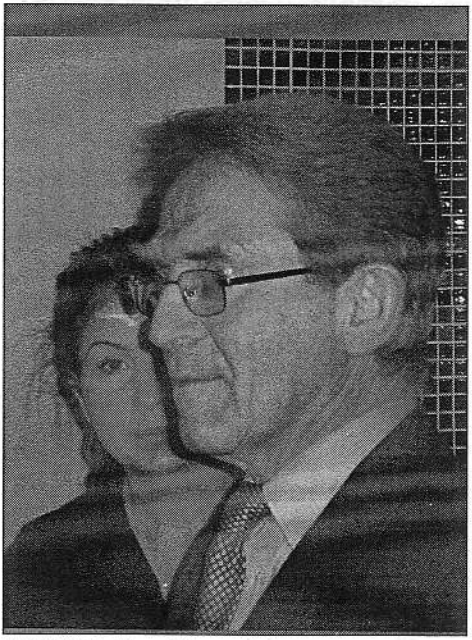

Bertil Lindén -55.
Foto: Ingrid Rost Rosander

Mjölnaren på Kos

Hans blick ej längre så klar,
hans rygg ej längre så stark,
som förr då han enkelt lyfte
all säd ifrån fädrens mark.
På den skålade tröskeln han sitter
försjunken i minnen från förr,
han ser åter alla mänskor,
som hämtat sitt mjöl vid hans dörr.
Hans hus hade en gång vingar
och vinden gav kvarnen dess själ.
Allt knarr i ramar och axlar
han mindes så innerligt väl,
allt slit, allt damm, men all lycka -
att höra dess sång - varv på varv.
Han lärde sig kvarnen av fadern,
som även fått yrket i arv.

Han mindes tider av missväxt,
av ofred – då säckarna voro få,
att allt nu är slut och stilla,
kan han nu omöjligt förstå.
Förr vajade fält runt kvarnen
ja – ända till slättens rand,
sen byggdes hotell och butiker
och barer och vägen längs strand.
Allt gick så fort – ej att stoppa,
i kvarnen blev väntan så lång.
Den lönade sig ej att laga
och så upphörde dess sång.
I en höststorm han sedan hörde,
i natten hur kvarnen grät,
den skälvde – han frös i själen
av jämmer i murkna trät.

Så förlorade kvarnen dess vingar,
för båda tog livsglädjen slut,
och nu var det fåfängt att hoppas,
att allt kunde bli som förut.
Nu åldras de båda gemensamt,
de vill ännu varandra så väl.

Världen runt om är en annan,
de vuxit ihop till en själ.
De båda har ägnat livet
för mänskors mjöl till sin död.
Finns det för kvarnar en himmel,
får änglarna himmelskt bröd.

Epilog till Mjölnaren på Kos

Så en dag i augusti, kom sonen
hem från storstan Aten.
Han reste för många år sen
för att leva på egna ben.
På universitetet han läste
astronomi och filosofi.
Han berätta om andra världar
om Einstein och hans teori.

Nu satt de båda på tröskeln
o gubben fick livslust igen.
Han berätta för sonen om stormen,
om sorgen o kvarnens sin vän.
Sonen var nu full av visdom
om kvantar och vågfunktion,
o gubben han lyssna o lärde,
var kväll blev en ny lektion.

Den vintern det lyste i kvarnen,
till sent – o så framåt april,
då hördes det ljud av verktyg
o ingen satt längre still.
Kvarnen fick åter vingar
o segel – men inte som förr.
Kvarnen blev kalkad o målad
o en dag kom en storslagen dörr.

Sen tror jag det något dröjde,
men det lyste om kvällarna sent.
Jag tror att det var i juli,
det städades och gjordes rent,
men det var något som inte stämde
och något, som inte var rätt,
för när dom vred bakåt på snurran,
då börja det blåsa tvärt

Nu var det ej många som kolla,
hotellen – dom hade ju sitt.
Den nu prydliga kvarnen levde
o tolv segel lyste så vitt,
men det sa´s att vinden vakna,
var gång dom vred på sitt hjul.
En storm, som man sent skulle glömma,
det var visst strax före jul.

På hotellen intill – så märkligt -
en gäst som rest var tillbaks.
Han påstod sig aldrig ha flyttat,
ingen sa nåt, för att vara till lags.
Var gång det började blåsa,
var vinden förunderligt torr,
och trots att den förr kom från söder,
så blåste det nu jämt från norr.

Ja – var gång, som vinden lekte,
så hände märkvärdiga ting,
allt återkom, som varit borta,
som smedens förlorade ring.
Men värre saker det hände,
en slaktad gris börja gå
och prästen glömde predikan,
men varför – kunde ingen förstå.

En storm höll i sig i dagar,
i byn tycktes allting förryckt.
Från kvarnen om dagen sånger,
om nätterna sov dom nu tryggt.
Borgmästar´n, som var på krogen,
att fira, att kärringen dött,
men då han kom hem framåt "morron",
var hon som förut – blod o kött.

Så blev det lugnt några dagar,
men så åter en blåsig kväll,
på morron var grannhuset borta,
byns senaste byggda hotell.
Tomten var åter en åker
med dess åldrade stora platan.
Allt blev som förbytt från den dagen
och ryktet spreds ända till stan.

Kvarnen – gick fortsatt bakåt,
men ingen såg nånsin nå´n säd
o åkrarna nu bara växte
och åter kom urgamla träd.
Hotell o barer, som byggts här,
en efter en var puts väck,
men ingen satt det i samband
med kvarnen, men byn var i skräck.

Turister försvann – men bönder,
på åkrarna åter dök upp.
Bondgårdar var åter tillbaka
så även byns galnaste tupp.
Till kvarnen kom så åter vagnar
o bönder, som förr med sin säd.
Sol, åkrar o djur o gårdar,
längs dikena skuggande träd.

Ingen vågade längre planera,
att bygga nya hotell,
men folk kom till byn att beskåda
o borgmästar´ns käring blev snäll.
Sonen – han lärde sig kvarnen
o mjölet blev sagolikt gott.
Av brödet – blev alla yngre,
men hur – det har ingen förstått.

Nu kanske – Du säkert undrar:
"Blev allting – precis som förr?"
Nej – fadern, han öppna taverna
med en underlig text på sin dörr,
ty snidat i trät står det skrivet:
"Bekymra Dig ej för Din död!
Kom in – o må gott hela livet!
Här bjuds det på evighets bröd".

Kos är en grekisk ö i Egeiska havet tillhörande ögruppen Dodekaneserna (Tolvöarna).

Kvarnen i dikten ligger i utkanten av staden Kos strax bakom hotell Frosini, där vi bodde. Den visade sig, trots sitt dåliga skick, vara bebodd av en äldre man odlande bönor och gurkor på den mycket lilla inhägnade tomten runt kvarnen.

Den gamle – i dikten mjölnaren – satt ofta på tröskeln och tycktes mig drömma sig tillbaka till tiden före hotell, turister och knattrande mopeder.

För inspiration till diktens andra del, vill jag tacka, den i vintras bortgångna astronomen, humanisten, filosofen och författaren Peter Nilsson, vars böcker alltid följt mig på våra greklandsresor och gett vistelsen en tidlös dimension.

Ehrling Sjöberg

Trettiotalisten

Uppvuxen i officershem i en småstad
har jag fått lära mig att veta hut.
"Plikten framför allt" var mammas valspråk
liksom att man ska vara "mild" och
"alla människors lika värde".
Hänsyn och ansvar viktiga ord.
Att alltid sätta mig själv sist, vara uppmärksam på andra
och deras behov.
Visa vördnad för ålderdomen
Ett okänt begrepp för dagens unga,
vi är en generation i kläm.
Aldrig säga "jag och min vän" utan "min vän och jag".
Vara arbetsam och flitig, artig. Passa tider.
Tidigt lärde mig pappa föra kassabok.
"En flicka visslar inte" sa mormor.

"Jag lider av en god uppfostran"
händer det att jag säger idag.

Gick inte i kindergarten som mina kamrater
Mamma hade inte råd att ge mig de kläder hon tyckte
jag då måste ha.
Kunde inga flicklekar när jag började skolan.
Lekte bara pojklekar med mina bröder
och deras kompisar.
Duktig skolflicka, välartad.
I skolan stod vi upp när vi fick frågan.

Bodde tre kvarter från Stora Torget
men kunde åka skidor till skolan,
seminariets övningsskola, ett par kilometer bort.
Annars åkte vi spark – eller gick förstås.
De kalla krigsvintrarna – mer än 40 minusgrader –
fick Göran och jag åka taxi, gengas-,
till skolan några gånger. Otroligt!
Slädhästarnas bjällror klingade i stan.

Minns hur mamma satt i fönstret och grät.
Kyrkklockorna dånade.
"Men mamma, vad har hänt?" "Kära barn, det är krig.
Pappa måste ut".

Han låg vid finska gränsen under vinterkriget
och lusade av bönderna
som kom flyende över älven med sin boskap.
Bakom dem stod deras hem i brand.
Sedan snabbt till gränsen mot Norge
efter tyskarnas intåg.

Vi slapp krigets fasor men det var ändå hårt
ännu flera år efter kriget.
Militärerna tog över vår skola,
vi fick flytta till ett gammalt mejeri.
Höga vedstaplar på gården och runt skolan.
14 grader i mitt rum, inget varmvatten.
Mörkläggningsgardiner, civilförsvarsövningar.
Mamma räknade ransoneringskuponger
och pengar.
Sydde babykläder, stickade hjälmskydd i grått.
"Finlands sak är vår".
Rysskräck, Hiroshima, Nagasaki.
Bananer och tjock grädde kan man klara sig utan.
Ett lyckligt liv ändå.

Fick en bästis i 4^5 – vi är bästisar än.
Tillsammans med andra kompisar från 1^5
håller vi regelbundet kontakt – i sextiotre år nu!
Diskuterade allvarligt om det var tillåtet att måla sig
för en ordentlig flicka.
Alkoholhaltiga drycker var okända begrepp,
motboken härskade.

Svärmade för pojkar – förstås!
Hippor från 1^5 och framåt.
Skolans sexualupplysning bestod i att pojkar och flickor
på skilda kvällar fick se en upplysningsfilm
om veneriska sjukdomar på Röda Kvarn.

Var åtta då kriget bröt ut, fjorton då det slutade.
Hade tyska-skrivning i aulan då kyrkklockorna började dåna
och förkunnade att freden kommit!

Då kom också bilderna på travar av utmärglade döda kroppar
i koncentrationslägren.
Fastrarna hjälpte krigets offer
få fristad i Småland.

Gränserna öppnades.
Genom det krigshärjade Europa tog vi tåget till England.
Minns de utbrända husskeletten i Hamburgs hamn
och människorna som letade kolbitar på banvallarna.
Vi slängde ut cigaretter till dem – hårdvaluta.

Gjorde sensation i Cambridge i våra new-look-kjolar.
Där hade de 1948 ännu ransonering på kläder och godis och mycket annat.
Var stolt över mina första nylonstrumpor
– blanka, varje regndroppe syntes –
som jag fått från Amerika av farbror Oscar.
Trasade sönder dem då jag klättrade ut genom ett fönster
i en prästgård där vi var bjudna på fest.
Låter vildare än vad det var!

Ännu som femtonåring stod jag med en kompis och spanade
utanför drömprinsens hem.
Vi fick sedan sällskap – underbart.
En härlig vår med studentfester.

Över tjugo år efteråt blev jag god vän med hans fru.
Vi reste och hade mycket roligt tillsammans
så länge hon fanns i livet.

Nästa kille höll jag ihop med – med avbrott
hela gymnasiet. Han blev min fästman.
Men jag bröt efter något år – tack och lov!

Scout i realskolan, flyglotta i gymnasiet.
Två oförglömliga somrar på F4, Frösön.
Kamratskapet, naturen, ett annorlunda liv.

Student 1950!
Världen och livet låg öppna. Men först hushållsskola.
"Alla flickor behöver kunna sköta ett hem".
Au-pair i Paris – spännande
och givande för min utveckling.

Stark framtidstro i hela samhället.
Självklart att även flickor skulle få vidareutbildning.
Och arbete fanns det!

Däremot var mamma tveksam
till kvinnors dubbelarbete:
"Barn behöver sin mor!"

På mig väntade ett liv skilt från min mammas.
Utbildning, arbete, självständighet
egna pengar, möjlighet att resa.
Arbetsbesparande hushållsgrejor.
Tvättmaskin i stället för betongbassäng i källaren
och grytor det skulle eldas under,
med hängning på vinden.
Eller kommunala tvättstugan
med transporthjälp av stadsbud.
Inga bonade parkettgolv
där varje vattendroppe syntes utan
kopplade fönster, syntetiska diskmedel i stället för såpa,
halvfabrikat, nylon.
Inte skulle jag bli som
hushållsslaven mamma!

Gitt Rosander

Faluflickor i 40-talets England

Årsskriftens läsare har tidigare, 1998, 1999 och 2000, fått ta del av Margareta (Jonsson) Ekmans, student -48, minnen från barndom och uppväxt i Falun på 1940-talet. Tredje delen av hennes självbiografi, Englandsåret, skildrar resan ut för att upptäcka Världen och Livet. Året var 1948, strax efter krigsslutet, på den tiden då au-pair kallades housemaid. Stina och hennes kamrat Lisa hamnar på ett studenthem, där de arbetar halvtid och studerar halvtid. De två naiva och lyckligt lottade svenska flickorna har svårt att ta in vad de upplever i det land som ännu är härjat och fullt av svåra minnen från kriget. Handlingen återges genom Stinas brev hem till mamma i Sverige och genom avsnitt ur hennes dagbok under året i England, välskrivna alster som visar framåt mot Stina/Margaretas kommande bana som journalist.

GR

Boken finns på Akademibokhandeln i Falun och på Dalarnas Museum. Den kan också erhållas direkt från förlaget mot 70.- på plusgiro 456 14 65-8, så kommer boken i brevlådan med vändande post.

Det här visste ni inte om lärarna vid läroverket under första halvan av 1900-talet!

Gunnar Enlund, "Nubben", student -56, har gjort spännande upptäckter i en gammal kista.

Så har man firat sitt 50-åriga studentjubileum. Inför träffen började jag rota i gamla album och tog mig äntligen tid att gå igenom en kista med brev, diverse dokument och foton efter min pappa. Den hade varit orörd sedan jag var liten grabb och satt på vinden och rev av frimärken från breven.

Det blev en spännande resa i tid och rum.

"Spiken!" som pappa Birger Enlund kallades, eftersom han jämt sa "speak English", var lärare på läroverket. Min uppväxt präglades i många avseenden av skolans värld. Dels var en stor del av familjens umgänge lärarfamiljer dels talade pappa ofta om sitt arbete i skolan. Han berättade också gärna om sitt ungkarlsliv i Falun. De var ett gäng lärare som höll ihop och uppenbarligen hade väldigt roligt tillsammans, bland andra Einar Klefbeck, Ruben Hellman, J-P Paulsson och Gustav Martin Wilke. Framför allt Klefbeck och pappa höll ihop i vått och torrt.

Övre raden: R. Hellman, J. Paulsson, B. Enlund. Nedre raden: förmodligen Gustav Martin Wilke, övriga okända.
Foto: okänd

När jag hittade foton från Toxens fäbodar i närheten av Karlsbyheden, där Klefbeck hade en stuga, kom jag ihåg historier om gamla tider när pappa och det övriga gänget roade sig där.

Det var bilder från kräftfiske när de iklädda sportkostymer stolt uppvisade en kont full av kräftor, när de tömde snapsglasen och jag skrattade gott när det dök upp några kort med hela gänget nakenbadande i Toxen. Vilken kontrast mot de uppsträckta herrarna i sina stärkta kragar fotograferade i kollegierummet!

Jag kommer speciellt ihåg en historia som pappa gärna berättade från en av festerna i Toxen. För det mesta hade man bara billig folkkonjak. Pappa skulle ta med sig en flaska och tänkte skoja med de andra så han hällde över sin folkkonjak i en flaska trestjärnig Grönstedt. När han kom upp till fäboden sa de som var där "drick upp nu gubbar för nu kommer Enlund med riktiga grejer". Så drack de av pappas Grönstedt och sa att det här var annat det och tackade pappa för att han tagit med så fin konjak. Naturligtvis kunde han inte hålla masken utan avslöjade sin bluff men han berättade aldrig vad som hände sedan.

Två andra populära historier som anknyter till en tidigare artikel om Ehrenfried Billengren dyker också upp i mitt minne. Billengren var på gåsamiddag och fick värdinnan till bordet. Framför honom stod fatet med gåsen och Billengren utbrast "Jag ser att jag blivit placerad bredvid gåsen". Han insåg snabbt att det kanske kunde misstolkas och fortsatte "jag menar nämeligen den stekta gåsen".

Många av lärarna åt på Centralhotellet. Vid ett tillfälle blev en som väntade utanför toaletten otålig och ropade: "Människa, har ni bosatt er här." Svaret från Billengren blev: "Nej jag nämeligen bara äter här."

En annan lärare som var upphov till många historier var språkläraren Sigurd Bograng. Han var väldigt förtjust i söta flickor. En gång när pappa skulle ta över en klass från honom och de hade betygskonferens undrade pappa hur en av flickorna kunde få betyget a trots att provskrivningarna låg runt Ba. "Ja, men hon är ju så söt", sa Bograng, "och du kan ju sänka hennes betyg nästa termin."

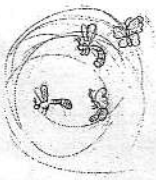

En annan gång hade Bograng författat en översättningsskrivning som handlade om en flicka. En mening löd "hennes former voro som kupolerna i Sacré-Caeur". I ett exemplar som han gav till en favoritflicka hade han ändrat hon och hennes till du och dina. När han skulle rätta skrivningarna kom han till pappa och bad om hjälp för han fick själv en del problem med översättningen. Kemilärare "Korken" Edvin Andersson bad honom om ett exemplar eftersom han "samlade på pekoral". Jag undrar vad som hänt i dag?

I vårt hem på Kyrkbacksvägen rörde sig mycket om läroverket. Pappa berättade ofta vid middagsbordet om saker som hänt i skolan. Ibland läste han upp delar av skoluppsatser som han tyckte var extra bra. Han såg det som ett personligt misslyckande när någon elev inte klarade sig så bra. Jag kommer ihåg en gång när han kom hem efter en muntlig studentexamen med en svag elev som klarat sig och stolt sade: "Jag lotsade honom förbi stup och

Karikatyr av Einar Klefbeck, "Klibben".
Tecknare: Einar Mattsson

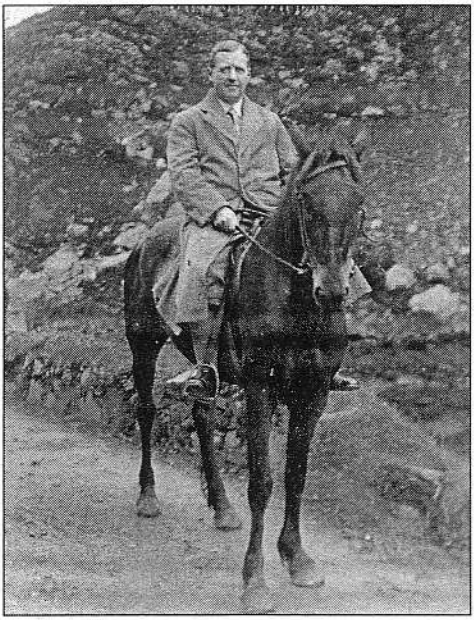

Einar Klefbeck till häst på Irland.
Foto: okänd

över bråddjup utan att vare sig han eller censorn anade något". Han höll också koll på vad det blev av hans elever och berättade med stolthet när han läst om någon som fått en fin utnämning.

Einar Klefbeck som var biologilärare fick mig att samla skalbaggar. Jag sprang omkring med ett provrör med sågspån indränkt i eter. I det stoppade jag ner de små krypen och sedan hamnade de på speciella insektsnålar. Jag fick en skaplig samling. När jag för något år sedan lämnade mina lådor med skalbaggar till en expert på artdatabanken på SLU här i Uppsala fick han se Klefbecks namn. "Hade du Klefbeck som mentor" sa han, "han är ett stort namn inom det här området." Jag undrar hur många i Falun som visste att han var en av Sveriges främsta experter på skalbaggar?

I umgänget hemma lärde jag känna lärarna som snälla farbröder som spelade kort, drack grogg, rökte cigarr och hade det gemytligt. Det var alltid skratt och glam. Inte var de några stränga lärare för mig ... då. Därför var det litet konstigt när jag började på läroverket och fick några av dem som lärare. Det var nog inte så lätt för dem heller att ha Enlunds pojke som elev. Men jag hade nog i alla fall stor respekt för de lärare jag kände hemifrån och jag undrar om de inte var extra stränga för att inte vara favoriserande.

Ibland kunde jag utnyttja min snälla pappa och till exempel följa med honom genom läraringången när jag var sent ute så att jag slapp konfrontationen med Napoleon, vår magistrale vaktmästare. Han stod vid huvudingången och passade på försenade elever, men rektor Anders Vikars koll av psalmböcker kom jag aldrig undan.

Han var rolig Vikar. En gång på en föräldradag kom han in i klassrummet och inspekterade skolbänkarna. När han lyfte på locket till min mindre välorganiserade bänk sa han ingenting utan gjorde en cirkulerande rörelse över bänken med sin berömda käpp. Jag tror alla föräldrarna förstod innebörden och oj vad jag skämdes.

Ja, visst var det en brokig samling lärare vi hade i läroverket, det fanns nog större utrymme för udda profiler på den gamla goda tiden.

De skapade i alla fall roliga minnen.

Gunnar Enlund

Årsstämma 2006

Drygt fyrtio falukamrater samlades i början av april till Årsstämma på Tullmuseet – ett litet men naggande gott museum, som visade sig väl värt ett besök. Den viktigaste frågan förutom sedvanliga årsmötesförhandlingar var att anta de nya stadgarna. De hade tidigare behandlats på Höstmötet och Midvinterblotet och återfinns på annan plats i Årsskriften.

GR

Ann Lewis Lloyd -77 avtackar Gunnel (Berglund) Nordlund -57.

Anders Johansson -40 och Gun (Erixson) Bergman -61.

Erik Hagman -51 och Lars Åhlman -51.

Gunilla Annerstedt -62, Ulla Lanner -56 och Per Wikner -50 i glatt samspråk.

Bengt Cornelius -51 och Katarina Annerstedt-Heino -61.

Foto: Gitt Rosander

Barndomsminnen från Falun

Kerstin (Söderström) Tode, som slutade Walhalla i 5[7] år 1952, växte upp i tullkammaren vid Södra station på 1940-talet. Hon minns ett svunnet Falun.

Falun är min barndomsstad. Tullkammaren var under femton år mitt "högkvarter" och mitt livs centrum. Allt väsentligt utspelade sig där. Att växa upp på tullkammaren var att känna tidens puls.

Tullen

På gårdsplanen framför huset var en ständig ström av hästskjutsar och last- och privatbilar drivna med gengas. Tågen gick utanför köksfönstret och strök längs trädgården. Roligast var "Kaffepannan", det lilla växlingsloket som gick till Björbo.

Dessutom kom Essos alla tankbilar till bensinupplaget som byggdes på gården efter kriget. Det var ett fint litet stenhus varifrån allt maskineri för tappning och tankning kunde skötas. De nästan fönsterlösa väggarna tyckte jag mest om, där hade jag min bästa bollvägg. Ibland hände det att jag fick följa med en tankbil, när chauffören for runt i Dalarna och fyllde på Essomackarna.

Alldeles bortanför tullhuset mot stationen låg ASG:s godsterminal med närhet till rangerbangården, så att järnvägsvagnarna kunde köras fram för omlastning på eller av lastbilarna.

Tullhuset hade också en plattform och dit kom vagnar med kaffe från Brasilien i stora säckar med Brasiliens blå klot på grön och gul botten. Säckarna spred en ljuvlig kaffedoft i hela packrummet. Apelsiner kom i stora lådor för att förtullas. Ibland var någon låda skadad och då fick jag så mycket apelsiner jag kunde äta. Montelius i Gagnef gjorde silkesstrumpor och charmeuseunderkläder. Silket kom från fjärran land och förtullades på tullkammaren.

Stora Kopparbergs affärer gav enorma intäkter för tullen och varje dag for pappa till Riksbanken uppe vid Kristine kyrka med pengar. Innan han for räknade han och mamma dem på köksbordet, så att allt stämde. Det var tjocka buntar med tusenlappar och hundralappar i summor upp mot hundratusentals kronor. När det var färdigräknat la pappa sedelbuntarna i en slankig portfölj, spände fast den på cykeln och for iväg genom stan. Jag undrar hur det kändes, pappas lön var inte på många hundralappar.

Till tullkammaren kom alla flyktingar som samlades i Falun under kriget. De kom för att skicka av sina ransoner av socker, kaffe och andra specerier hem till Polen, Norge och andra platser mindre gynnade än vi. Så även om tågen utanför bara gick till Mora och Kil, så fanns världen och kriget också där.

Med tiden kom dollartågen, som gick genom hela Sverige med dollarstinna tu-

Tullkammaren i Falun. **Foto: okänd**

rister från Amerika. Min bror Gunnar hade godisvagnen på stationen och sålde alla Marabou chokladkakor till amerikanarna som älskade dem. En gång fick jag följa med ombord och jag blev alldeles andäktig inför ett så fint tåg. En annan gång kom kronprinsen och jag var nere på station och tittade på honom. Han var lång. Jag önskade han haft en prinsessa med sig.

Även om alla aktiviteter runt tullhuset präglades av trafik, tempo och farliga miljöer, så låg tullhuset i en park. Gångvägen fram till huset var en lång syrénallé omgärdad av stora gräsmattor med björkar, rönnar och lönnar. Särskilt en lönn betraktade jag som min, för den hade ett sånt fantastiskt lövverk. En gren var annorlunda än de andra och hade en lite tidigare årsrytm. När de andra grenarna fortfarande var gröna, så började den gulna och till slut blev bladen till en blodröd kaskad, när de andra bara börjat skifta i färg. Runt huset hade pappa sina odlingar. På söderväggen var det tomater som frodades och på norrsidan välde luktärterna fram. Pappa gödslade dem ordentligt från avloppsbrunnen. Det luktade inte gott.

Sportstaden

Falun hade alla förutsättningar för sportsliga intressen. Strax bortanför tullhuset låg Kullenbacken med sina potatisland och kaninburar på sommaren och med skidbacken på vintern. Där vevade jag upp och ner ända till jag blev så stor, att jag kunde åka till Järliden. Där fanns det till och med en replift i backen. Det var höjden av lyx. Med choklad i termosen och smörgåsar till matsäck skidade jag över Myran och kom fram till de underbara backarna. Skidorna var inte gjorda för slalomsvängar så det fick bli störtlopp ända till nederdelen där backen fick ett uppförslut. Då kunde man göra en sväng så snön yrde.

När Vasaloppet gick i början av mars då var det liv och rörelse runt huset och på järnvägsstationen. Mora-Nisse vann alltid, så det var inte särskilt spännande. Jag minns att i skolan fick vi se en film, där man spelat in hans skidteknik och han undervisade om hur man skulle skida för att få det bästa glidet. Jag tror jag har nytta av min stavföring även idag när jag promenerar.

Backhoppning var också en stor vintersport i Falun. När Källviksbacken var ny blev det stora tävlingar och vi hade en inneboende tävlande hos oss som hette Magnusson. Det var vi stolta över, för han blev duktig senare.

Folkets Park

På sommaren var det opera, operett och balett i Folkets park. Ångbåten som gick över Tisken till parken hette Marieberg. För att komma till båten gick man under järnvägsbron. Alldeles före den låg tant Klaras kiosk. Hon var mammas kusin, så där fick vi godis. Det mest fantastiska med Folkparken var, att där fick jag se Fröken Julie med Else-Marie von Rosen, Birgit Cullberg och Julius Mengarelli. Där såg jag också min första opera, På Sicilien och många operetter med bland annat Git Gay som Glada Änkan och Sonja Stjernqvist i Lilla Helgonet. Så var det förstås alla Calmán-operetter med tjusiga kavaljerer och förföriska damer. Det var alltid fullt med folk och festlig stämning och när vi gick hem svävade jag över trottoaren som ett litet helgon eller en cirkusprinsessa.

Klass 5[7] höstterminen 1952 med fröken Esséen och många kamrater som Birgitta Mats, Christina Engel, Christina Tolhagen, Birgitta och Gunilla Wiklund, Karin Westgren, Berit Wikström, Annika Edfors och Kerstin Eriksson och många andra som någon kanske känner igen. **Foto: okänd**

Walhalla

Min klassföreståndare i Walhalla hette Ewa Esséen. Nu fick vi lära oss att räkning hette matematik och vi var inga småbarn längre. Hon var fruktansvärt respektingivande och en fantastisk lärare. Jag kan fortfarande lära ut till både barn och barnbarn de minnesregler för matte som hon delade med sig av.

Fröken Esséen var ogift och levde för sitt arbete. Varje termin gick hon till sin sömmerska och lät sy upp en ny dräkt. Jag var alltid lika nyfiken på vilken färg hon hade valt, trots att de alltid var murriga, och vilka detaljer hon hittat på. Ibland var det en rutig rosett i halsen, knappar på dekorativa ställen, veck och fickor av olika karaktär och så frågan om det skulle vara en blus till eller inte.

Min bästa historielärare genom tiderna var Ingrid Broman. Hon kunde berätta så man såg alla grekiska gudar, alla asa-sagor och Eddan framför sig. Hennes lektioner var som att gå på bio och se de underbaraste filmer. Hon hade margaretafläta och ofta kjol med fin vit blus och en broderad dalaväst. Tyvärr var hon aldrig med på något skolfoto eftersom hon inte var klassföreståndare för oss. Sådana lärare stannar i hjärtat för evigt.

Barndomstiden tar slut

På hösten 1952 hade pappa beslutat att han skulle söka en högre tjänst i Gävle. Det var med tanke på pensionen, annars hade han aldrig lämnat Falun där både han och mamma trivdes så bra. När jag lämnade Falun tog barndomstiden slut och jag blev ungdom. Jag fattade viktiga beslut för min framtid, som till exempel att söka över till gymnasiet och ta studenten. Det blev bra, men Falun är den stad där jag kunnat alla gator och hittat överallt. Några gånger har jag kommit tillbaka och då svindlar tiden.

Kerstin Tode

50-årsjubileum för student -56

En strålande vacker dag i maj träffades trettioen förväntansfulla före detta elever utanför sin gamla läroanstalt i Falun. 1956 hade vi varit femtiotvå studenter och av oss fyrtiotre som ännu är i livet hade trettiofyra anmält sig. Tyvärr måste tre inhibera i sista stund på grund av sjukdom.

Efter glada utrop, kramar och mycket pratande fortsatte vi till Staberg för en god lunch, visning av Sven Nilssons filmer från 1950- och 1960-talen samt föredrag av Örjan Hamrin från Dalarnas Museum om bergsmansgården Staberg.

Kl. 18.30 var det återsamling på före detta I 13:s officersmäss för en drink och bordsplacering, som vållade en hel del huvudbry. Lärare på 1950-talet skulle paras ihop med sina rätta ämnen och, hur var det nu, hade verkligen Spiken svenska, eller var det tyska? Inte hade vi väl Pliggen i matte? Till slut var allt under kontroll och dörrarna till matsalen slogs upp och vi tågade in till festligt dukade bord, god mat, gamla välkända sånger och till och med ett uppträdande av trollkonstnär (före detta latinaren Anders Fahlgren).

Det är ett understatement att säga att kvällens timmar flög iväg och vi hade nog alla gärna stannat en stund till, när det blev stängningsdags på mässen.

Vilken härlig dag och så fantastiskt roligt det var att återse alla, särskilt dem man inte sett sedan maj 1956! Nu hoppas jag att vi kan ses igen vid Storträffen i Falun 2007!

Gunilla Emilsson

Gunnar Enlund, Björn von Malmborg, Christina (Theorin) Nordell och Monica (Sundvall) Florvall vid Stabergs Herrgård.

Björn von Malmborg, Monica (Sundvall) Florvall och Sven Staffas.

Foto: Gunilla Emilsson

Orsa Finnmark 1952

Femtioårsjubilaren Per Ström berättar här ett sommarminne från flydda dar. Undrar om dagens skolungdomar skulle känna igen sig.

Den 9 juni 1952 steg nio pojkar från Falu Läroverk av tåget i den lilla orten Älvho i Orsa Finnmark. När tåget tuffat vidare på Inlandsbanan stod vi lite förvirrade kvar på perrongen med cyklar, kläder för sommaren och mat för en vecka. De flesta av oss hade nyligen avlagt realexamen.

Redan någon månad tidigare hade vi via Arbetsförmedlingen i Falun fått arbete som hyggesröjare hos Orsa Besparingsskog. Denna institution bildades i slutet av 1800-talet och ändamålet med den var att inkomsterna därifrån skulle använda till fattigvård, folkundervisning och så vidare. Tack vare denna tillgång har orsaborna haft det utomordentligt väl ställt med skolor, sjukvård, veterinärer, brandstation, tingshus, järnvägar, hotell, ja till och med luftvärnskanoner under krigsåren.

Under Karl IX:s regering uppmuntrades invandring från Finland och skogarna befolkades av svedjebrukande finnar. Fortfarande finns många finska namn kvar på berg och sjöar, såsom Pilkalampinoppi, Kangas, Metsoharja, Syvalamm, Stapelti.

För oss var det alltså att sitta upp på cyklarna och bege oss till Kangasstugan där vi skulle bo. Dit var det ca 2 mil rakt in i skogen. Inte ett enda hus sågs under hela färden. Väl framme väntade oss vår förman Harry, en riktig skogskarl, som på vintrarna körde häst och släde. På vårarna var han flottare på Oreälv och såg till att stockarna kom ner till Orsa för vidare färd över Siljan och Dalälven till Skutskär söder om Gävle. En lång resa.

Huset där vi skulle bo bestod av ett stort rum med tarrsängar, bänkar och ett bord, ett litet rum till Harry och ett litet kök med järnspis. Ett stall med utedass fullkomnade byggnationen. Dyngstacken utanför stallet visade det sig att vi senare skulle få användning av.

Vårt huvudsakliga arbete bestod i att vi med röjyxor skulle hugga bort björksly som växte upp på kalhyggen, så att gran- och tallplantor skulle få större möjligheter att utvecklas. Klockan sju varje morgon traskade vi iväg i en lång rad med Harry i täten. Mitt på dagen gjorde chefen en brasa där det kokades kaffe. Vi hann även vila lite innan eftermiddagspasset började. Halv fem gick marschen tillbaka till kojan. Det blev ganska trångt på spisen när alla samtidigt skulle koka potatis och steka korv. Mycket falukorv blev det.

I området fanns ett flertal bäckar med öring i. Det var mycket spännande att på kvällarna smyga fram mot bäcken och försiktigt släppa ner en krok med mask. Sänke med flöte var inte att tänka på. Vid tredje rycket skulle man lyfta upp fisken. Det enda ställe där det fanns metmask var i – gödselstacken.

Gödselstacken skulle även få en annan uppgift. Någon större personlig erfarenhet av alkohol hade vi väl inte vid den tiden. Men Harry ansåg att det var något vi måste pröva på.

Därför föreslog han att vi skulle köpa en tioliters kagge svagdricka, två kilo socker samt jäst och tillverka något han kallade bult. Jäsningsprocessen krävde värme och det bästa stället var alltså – gödselstacken, där brygden skulle genomgå en kemisk reaktion. Efter ett par veckor var den klar. Förväntansfulla samlades vi kring bordet en lördagseftermiddag. Harry som även var en duktig dragspelare ledde seansen.

Till tonerna av Dan Anderssons Helgdagskväll i timmerkojan: ..."och vi har brännvin till tröst".... samt några andra vildmarkssånger började "vinprovningen". Om det var fylligt och smakrikt med inslag av nötter eller ungdomligt och med viss sötma, minns jag inte. Efter någon timme av sång och skrål lägrade sig lugnet i timmerkojan och till slut blev det äntligen helgdagskväll.

Vid ett tillfälle kom en skogshuggare och hälsade på. Han ägde en liten lättviktsmotorcykel vilken vi fick köpa av honom för 100 kronor. Ingen av oss hade körkort, men motorcykeln blev ändå till stor glädje för oss när vi behövde proviantera nere i Älvho. Men vad göra med den när sommaren tog slut? Vi beslöt att spela kort om klenoden. (Den skymtar i vänstra hörnet på fotografiet av Kangaskojan.) Vinnare blev Göran Bylund som tog den på tåget för vidare befordran till Sundborn.

Baracken där pojkarna bodde.
Foto: Hans Ek

Någonting som var populärt hos oss arbetstagare var "kojdag". Det innebar att om det började regna under dagen så avbröts arbetet när man blev genomsur och då fick man gå hem med full lön, d v s 12:-/dag.

När vi sysslade med så kallad hyggesbränning fick vi inte avbryta arbetet även om det blev dåligt väder. När en avverkning var färdig och timmer- och massaved bortkört, fanns det mycket ris kvar som hindrade nya plantor att växa upp. Detta eldades därför upp – ett sorts svedjebruk. Om då elden spred sig utanför hygget, måste den naturligtvis släckas. Det var många hinkar vatten, som vi fick springa med för att rädda den omkringliggande skogen. Det kunde ibland brinna flera dagar.

Sammanfattningsvis var sommaren 1952 en nyttig upplevelse för oss djäknar. Det var trevliga kamrater och ett friskt uteliv.

Vi som var där: Göran Bylund, Sven-Erik och Karl-Gustav Hamp, Hans Ek, Ulf Hedberg, Björn Rylander, Hans Nordström, Lennart Dybeck och Per Ström.

Efter avslutat arbete cyklade Ulf Hedberg och undertecknad från Falun till Oslo och hem igen. Men det är en annan historia.

Per Ström

Uppskattade jubileer

Vår klass 3^3e, en N-klass, gick ut Falu gymnasium i juni 1976. Eller om sanningen skall sägas, gick en del av oss ut skolan '76. Mitten på 70-talet var turbulent på många sätt, med sabbatsår, utbytesstudenter, år tagna en gång till, linjebyten och mycket mer. Klassen var långt ifrån sammanhållen i tid.

Däremot har vi sedan '76 flitigt haft sammanhållna jubileer, alla i Falun, och inbjudna har också varit tidigare klasskamrater som gick ut andra år eller med andra klasser.

1-årsjubileet var hemma i mitt farföräldrahem. Det var väl inte så många som kom. Det kan ha något att göra med det faktum att ett helt gäng som gått om ett år, återkommit från sabbatsår eller utbytesstudentår hade egna studentfester det året!

5-årsjubileet var på Grand och vi var ganska många som samlades då.

Därefter hade vi en paus på 15 år. Jag och två (numera tre) tjejer som bor i Stockholm har roffat åt oss nischen att arrangera jubileerna. Som naturaförmån har vi att få bestämma tidpunkterna för dessa så att de passar oss. Planeringen gör vi genom att vi inför varje jubileum sätter oss några gånger vid vårt stambord på Östgötakällaren på Söder i Stockholm. Jag brukar ansvara för att hålla adresslistan à jour (numera säger man "uppdaterad", men jag försöker att undvika domänförluster för svenskan. "À jour" är visserligen ett lånord, men ett gammalt fint sådant). Detta gör jag effektivt genom att kombinera användning av folkbokföringens basregister, webbplatsen hitta.se och e-post. Några av oss bor i utlandet och ibland krävs extra detektivarbete för att hitta dem som flyttat. För inbjudan använder vi e-post, men vi skickar alltid den slutliga inbjudningen med vanlig post. Alla 37 personer som någonsin gått i klassen, varav 18 gick ut 3:an, får inbjudan, så även vår klassföreståndare.

20-årsjubileet försommaren 1996 skulle vara på Vass-Brittas gård, men med ganska kort varsel visade det sig att det inte gick. Vi bestämde att vi ändå, i enlighet med inbjudan, skulle samlas där. Sedan skulle vi gå till Rådhuskällaren. För att gardera oss mot regnväder hade jag lånat en full uppsättning paraplyer från en av lokaltidningarna.

Det regnade inte och vi började med bål och tilltugg under det att vi hade en tävling om innehav av statussymboler typ antalet fjärrkontroller, bilar, barn etc. Genom att fuska lite med poängsättningen lät vi vår klassföreståndare Lars Håkansson vinna priset, som bestod av ett "rymdgevär" som med en fläkt skickade ut ananasformade skumgummibitar under utstötande av "rymdljud". Detta kom han senare att använda för att med framgång väcka upp hel- eller halvsovande elever under lektioner.

25-årsjubileet ägde rum på senhösten 2001. Vi började med en rundvandring på Kristinegymnasiet, det vårdgymnasium som ligger i de ombyggda lokalerna vid Trotzgatan. Nästan allt var förändrat.

Bra minnestest! Ställ er i åldersordning utan att kommunicera med ord. Fr v: Göran Olsson, Anna Gerge, Ola Axelsson (skymd), Ann Lewis Lloyd (ryggtavla), Erik Engdahl, Olle Carlbark, Kerstin Tapper, Ingela Andersson, Lena Pettersson, Christina Lokander, Tony Backer-Meurke, Eva Asp, Hans-Erik Rehnstam.

Foto: Dick Hedlund (infälld).

Vi hade preparerat tipsfrågor angående livet i klassen då det begav sig på 70-talet. Sedan gick vi till restaurang Banken för att äta middag. Många har väl sett filmen Klassfesten där man bl.a. försöker att briljera om hur framgångsrikt ens liv har blivit och det kan ju bli krystat. Eva Asp tog dock initiativ till en runda där hon och jag satte ribban på ett sådant sätt att det inte fanns något som helst krav på briljering. Det blev riktigt lyckat.

30-årsjubileet hade vi i början av september 2006. Vi samlades i Pilbo i trädgården till en av gängets föräldrahem, numera sommarstuga. Finn Edlund hade sammanställt ett antal prövande och fysiskt ganska ansträngande samarbetsuppgifter att genomföras i trädgården. Tur att vädret var strålande! Han fick själv förhinder men beskrev dock istället uppgifterna för Eva Asp. Därigenom kom vi ändå att genomföra dem, med det adderade spänningsmomentet att förstå andrahandsinstruktionerna.

Efter ett par timmar gick vi till restaurang Banken, stamställe numera. De ordnar en underbar blandad buffé till rimligt pris – ett bra tips för andra som vill träffas. Och nu när vi alla balanserar kring 50-årsstrecket, är det skönt att hitta utan att behöva tänka till alltför djupt.

Vi lär fortsätta att var femte år fira jubileum. Det är alldeles för trevligt för att avstå!

Erik Engdahl

Höstmöte

En strålande senhöstdag begav sig trettiofem gamla falukamrater långt ned i berget för att bekanta sig med rikets arkiv med handlingar från mer än tusen år tillbaka. 1618 stabiliserades namnet Riksarkivet (rijksens archivum) och embryot till organisation. Nu förvaras nära trettio hyllmil papper, microfilm och digitala medier i elva våningar, den nedersta under Mälarens nivå. Vi förevisades såväl den första sigillförsedda handlingen som omnämner Falu gruva från 1288 (kopia) som statsrådet Ulla Lindströms privata arkiv med hatbreven efter det att hon vägrat niga för den engelska drottningen – spännvidden är stor!

Av deltagarna hade ett tiotal lämnat läroverket eller Walhalla på 1940-talet – tala om trohet mot de gamla skolorna!

GR

Flera foton finns på vår hemsida, www.gamlafalukamrater.se

Britta Jonell-Ericsson -62.

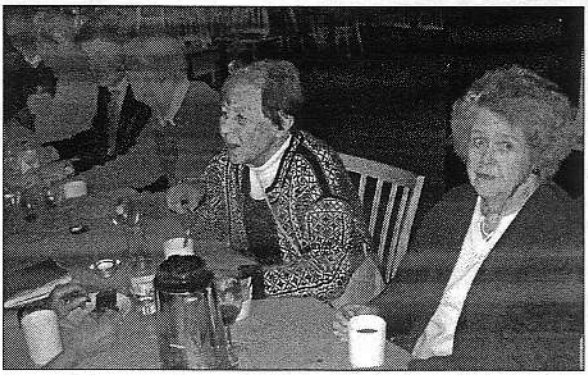

Per Gilén -68, Rune Sjödén -43, Daike (Friederich) Gruvnäs -43, Carin Brodde-Gustavsson -43.

Britt (Fjaestad) Gunnarsson -61, John Sundkvist -45, tyvärr oidentifierad samt Agneta (Carlbäck) Lindsjö -59.

Lars Åhlman -51, Stig Thodenius -52 och Birgitta (Danielsson) Lundholm -63.

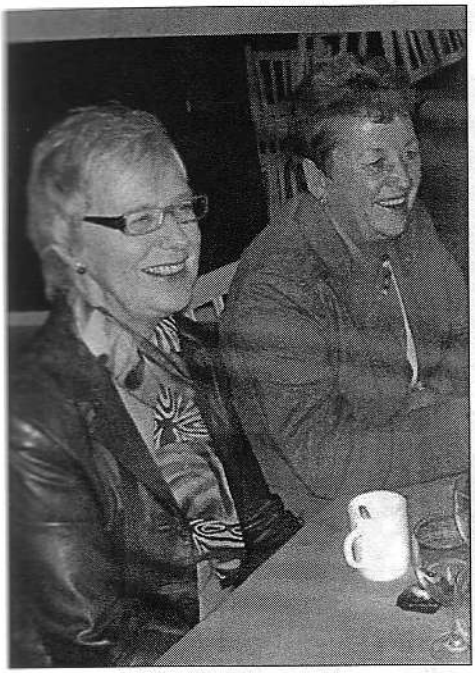

Anna Greta (Bengtsson) Bjelvestad -58, Bibbi (Loktäpp) Wendt -58.

Kerstin (Forslund) Holmström -59, Göran Hellsten -40, Birgitta (Norell) Nordling -59 och Ingegerd Wernell -47.

Gitt Rosander Gerhardsson -50, Martha (Mellqvist) Frisell -40 och Ragnar K:son Boll -40.

Ulf Hedberg -54 och Britt Hellstrand -63.

Elisabeth (Lundgren) Roos -48, Bertil Lindén -55 och Britta Jonell-Ericsson -62.

Foto: Anders Johansson

Några slutord om skoljazzbandet College Swingers

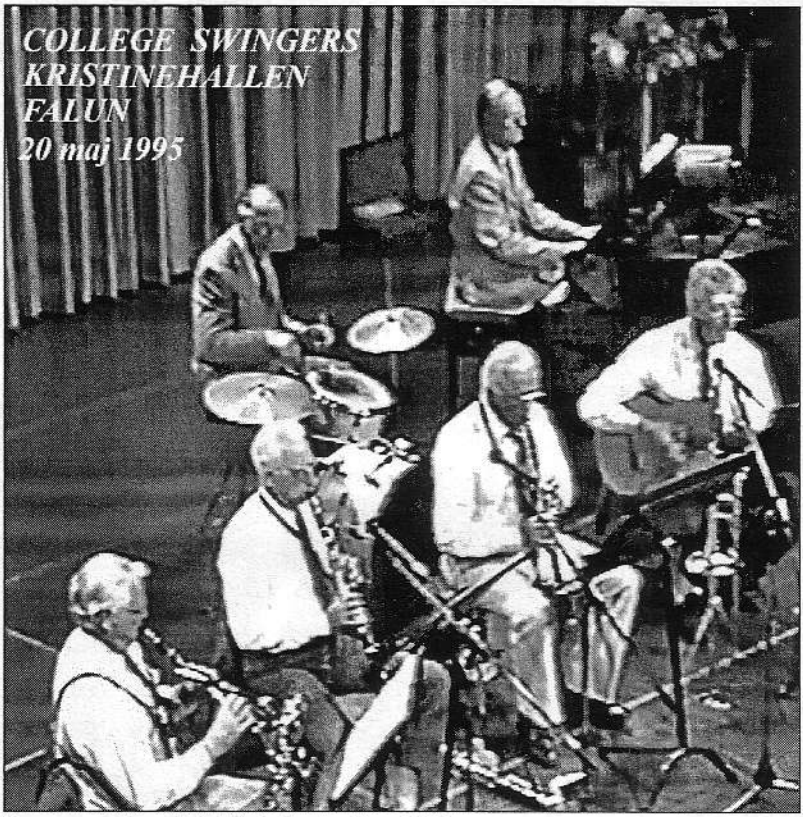

Sexmannabandet i Kristinehallen 1995.
Främre raden, från vänster: Erik Boren Nordenström, Svenne Bergström, Olle Moberg och Lasse Gezelius. Bakre raden: Leif Liljeroth och Rune Dahlstrand.
Foto: Dalmas

Leden glesna. Ett sorgligt faktum och ett välbekant talesätt i vår Gamla Falukamratförening.

Notiser om College Swingers har förekommit vid några tillfällen i vår Årsskrift. Vid Storträffen 1995 var det sex äldre herrar som spelade i Kristinehallen av det ursprungligen tio man starka skolbandet. Under de allra senaste åren har orkestern förlorat ytterligare tre av sina medlemmar. College Swingers finns inte mer. Nu återstår blott en trio: klarinett – piano – trummor.

Men vi har inte gett upp. Det finns tankar på att träffas och få spela tillsammans igen.

För Rune Dahlstrand och Leif Liljeroth
Erik Boren Nordenström

Några korta, mer sällsynta, historier om Ehrenfried Billengren

Tal vid studentfest 1899 efter tre dagars muntliga tentamina "Censorerna hava nu efter en tre dagars grundlig prövning visat sig nämligen till fullo bestå provet".

Solen skiner på en elev. "Du må gärna dra ner solen om gardinen skiner på Dig."

"Och ordningsman skall, vid anmärknings ansvar, för mig anmäla den som för oljud, så skall jag nog veta att schavottera honom."

Billengren gick vanligen klädd i en outslitlig, ljusgrå och smårutig yllekostym, och med stolthet omtalade han: "Jag kan nämligen säga eder, att mina kläder är gjorda utav min egen ull."

Då Billengren avgick från posten som studierektor vid Valhalla flicklläroverk höll han på examensdagen ett större tal. Där förekom bl.a. denna passus: "Vid offentliga inrättningar plägar den ledande mannen få bära ansvaret eller, såsom man säger, bära det så kallade hundhuvudet. Och detta hundhuvud har jag nu burit i femton år."

Staffan Nilsson

Klipp ur FK

Tacka vulkanerna för världsarvet

Det fanns en tid när vulkanerna sprutade lava över bergslagen och isberg skvalpade vid hoppbackarna. För 1 800 miljoner år sedan låg vår lilla stad i ett område där jordens plattor rörde sig, lava sprutade och gav upphov till sulfidmalm med koppar, zink och bly. Enligt sägnen var det ju bocken Kåre som hittade fyndigheten som blev upphov till Falu gruva. Att han blev röd på hornen när han bökade i jorden kan stämma. Sulfidmalm som ligger exponerad blir lätt lite rostig. *(FK 15/9 2006)*

Storsatsning på firande av Linné

Nästa år skulle Carl von Linné ha fyllt 300 år. Det blir firande i Falun och Dalarna och på många andra platser världen över. En viktig plats är förstås bröllopsstugan på Sveden, där Linné gifte sig med Faluflickan Sara Elisabeth Moraea 1739. Den 26 juni blir det stor högtidsdag här. Och så blir det förstås en stor satsning på botaniken. Trädgården som Falu kommun och länsstyrelsen anlägger vid Svedens gård kommer att bli en av tretton jubileumsträdgårdar i landet. *(FK 6/9 2006)*

Tre gymnasier blir ett

Nu är det klart att Faluns gymnasieskolor samlas under en och samma organisation. Från och med januari 2007 kommer Lugnet-, Kristine- och Haraldsbogymnasierna successivt att sammanföras och ses som en enhet. Med samlad ledning och administration hoppas man på samordningsvinster och högre effektivitet i arbetet. *(FK 21/12 2006)*

Student i 75 år

Den siste av 31-orna, Sven Fremling, har firat sitt 75-års jubileum i Falun.

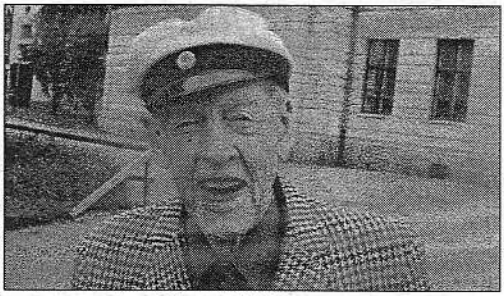

Sven Fremling 6 juni 2006. **Foto: Falu Kuriren**

Dalalitteratur

Minnen från Dalarna

Arne Bernulf. *Vincent.*

Med hjälp av äldre människors berättelser om gångna tiders levnadsförhållanden ger Rättviksläkaren Arne Bjernulf bakgrund till och djup åt skildringarna av den egna jakt- och fiskeutövningen. *Kent Olsson FK 10/1 2005.*

Koppartråd, äppelblom och levebröd

Agneta Barle, text, Birgitta Wahlberg, foto. *Eget förlag 2006*

I avdelningarna Gruvan, Staden och Bergsmanslandskapet gör upphovsmännen en resa, trytferad av recept på bröd och falukorvsrätter, en lyrisk dikt, tips på bra fikaställen och shopping. Frågan fotografen Wahlberg tycks ha ställt sig är "Hur ska jag på just den här platsen kunna ta en så vacker bild som det bara går?" Svaren, resultaten, är hänförande tilltalande för ögat. Men mer än en ytterst dekorativ presentbok är boken inte. Den kan dock ge impuls till en upptäcktsresa och det är gott nog. *Jens Runnberg FK 20/5 2006.*

Gamla Bergska gården i Falun

Birgitta Berg Olsson, Tina Ekelund.

Eget förlag 2006

Grosshandlare Gustaf Bergs dotter Birgitta Berg Olsson, 75 år, har samlat minnen och skildrat arbete, liv och barndom kring grosshandlare C.E. Bergs kända kvarter för kolonialvaror längs Nybrogatan-Slaggatan. Grosshandlarsläkten, familjen Berg, huserade i en patriciervåning på Åsgatan 47. Där fanns tjänstefolk, gårdsfolk, arbetare på koloniallagret och människor som reste till och från för att handla eller leverera varor. 1700-talshuset får nytt liv i Birgittas bok, kvarteret finns kvar men i annan funktion.

– Jag är uppvuxen i Falun och sista länken i generationen Berg. Det kändes angeläget att samla materialet i bokform, säger Birgitta (student 1950 och medlem i GFK). *Birgitta Knifström FK 22/8 2006.*

En Dala- (och Falu-) historia

Återgiven av Lennart Franzén.

En kvinna från Siljansnäs besökte Falu lasarett för att undersökas av den allmänt fruktade doktor Ehrenberg.

"Tag av er på överkroppen" snäste doktorn åt henne, som opåverkad av hans ton helt lugnt började klä av sig. Irriterat röt han då "Se till att ni blir klar nån gång".

Fortfarande lugn som en filbunke tog kvinnan sin tröja på armen och lämnade rummet. I dörren vände hon sig om "Sitt dänn du, din ondil".

Tillägg till matrikeln

Nya medlemmar 2006

Namn	Fd efternamn	Avgångsår	Klass	Skola
Arne Bjernulf				
Ulla Blomberg	Andersson	1950	LIV	Falu HAL
Ulla Holmquist	Mattson	1970	S3	Falu Gymnasium
Ann-Marie Ohlsson				

Avlidna som kommit till vår kännedom 2006

Namn	Fd efternamn	Avgångsår	Klass	Skola
Ella Calissendorff	Dybeck	1938	2	Walhalla
Hans Floderus		1943	RIII3	Falu HAL
Bertil Gustafsson		1941	LIV4	Falu HAL
Olle Halldén		1931	RIV4	Falu HAL
Britta Hanström	Sonde	1943	RIII3b	Falu HAL
Margit Hult	Forsström	1937	LIV4	Falu HAL
Ulf Hård af Segerstad		1935	LIV4	Falu HAL
Rune Högström		1940	RIIIb	Falu HAL
Petter Karlberg		1937	RIII3	Falu HAL
Sven Lalander		1937	RIII3	Falu HAL
Valter Lannermark				
Mivie Lindgren	Silow	1938	VII7	Walhalla
Olle Moberg		1944	RIII	Falu HAL
Olof Nenzell		1943	RIII3	Falu HAL
Nils-Olov Norell		1931	LIV4	Falu HAL
Lars Nyrén		1941	RIII3	Falu HAL
Per H Spaander		1952	R II	Falu HAL
Sven Staffas	Johansson	1956	RIII3	Falu HAL
Per Werkmäster		1941	RIII3	Falu HAL
Hans Wesslen		1952		
Gunvor Zettersten	Lagerqvist	1932	VIIIB	Walhalla

Stadgar för Föreningen Gamla Falukamrater

Dessa stadgar är antagna vid Midvinterblot 4 februari 2006 och Årsstämma 2 april 2006. De ersätter tidigare stadgar antagna 1959 och 1960, reviderade 1965, 1966 och 1990.

§ 1 Föreningen Gamla Falukamrater, härefter benämnd Föreningen, har till ändamål att verka för sammanhållningen mellan dem som varit elever vid Falu Högre Allmänna Läroverk, flickskolan Walhalla eller någon av gymnasieskolorna i Falun, att främja verksamheten vid gymnasieskolorna i Falun, samt att stärka kärleken till Dalarna.

§ 2 Medlemmar i Föreningen är forna elever samt lärare och tjänstemän vid nämnda skolor, vilka anmält sig vilja inträda i Föreningen och erlagt stadgad avgift. Dessutom kan för Föreningens syften intresserade vinna inträde i Föreningen. Dylika inval beslutas av styrelsen. Medlemsförteckningen förs i dataregister och Föreningen följer därvidlag PUL (Personuppgiftslagen).

§ 3 Förvaltningen av Föreningens angelägenheter ombesörjs av en styrelse. Styrelsen skall bestå av ordförande, vice ordförande, sekreterare, skattmästare, klubbmästare, ytterligare minst en ordinarie ledamot samt två suppleanter. Samtliga väljs av årsstämman för en tid av ett år.

Det åligger styrelsen att

- utfärda kallelse till årsstämma och föreningsmöten samt att förbereda de ärenden som där skall förekomma;
- förvalta Föreningens tillgångar samt upprätta och till årsstämma avge årsberättelse omfattande dels verksamhetsberättelse, dels balans- och resultaträkning;
- föra matrikel över Föreningens medlemmar;
- årligen utge årsskrift, samt att utse redaktör för densamma; samt
- i övrigt handha den löpande förvaltningen av Föreningens angelägenheter.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden. För besluts giltighet krävs att minst fyra ledamöter är närvarande. Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

§ 4 För granskning av styrelsens förvaltning och Föreningens räkenskaper utser årsstämman två revisorer och två revisorssuppleanter för en tid av ett år.

§ 5 Ordinarie årsstämma skall hållas före april månads utgång varje år. Kallelse skall sändas senast 14 dagar före utsatt datum för årsstämman.

§ 6 Vid årsstämma leds förhandlingarna av styrelsens ordförande. Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst, dock ej vid personval då sluten omröstning skall ske om votering begärs. Vid lika röstetal efter sluten votering avgör lotten.

Ordinarie årsstämma

- fastställer balans- och resultaträkning samt beslutar hur redovisad vinst eller förlust skall behandlas;
- beslutar om beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen;
- förrättar val av styrelse, valnämnd och revisorer jämte revisorssuppleanter;
- fastställer medlemsavgift till Föreningen för nästkommande verksamhetsår; samt
- behandlar eventuella övriga ärenden.

§ 7 Vid årsstämma förekommande val skall förberedas av en valnämnd bestående av en sammankallande, två ordinarie ledamöter samt två suppleanter. Valnämnden väljs av årsstämman för en tid av ett år.

§ 8 Medlem som önskar framställa förslag till Föreningens årsstämma, har att senast en vecka före årsstämman skriftligen inge förslaget till styrelsen, som har att yttra sig över det, innan ärendet upptas till behandling på årsstämman.

§ 9 Beslut om ändring av Föreningens stadgar fattas av två på varandra följande allmänna föreningsmöten, av vilket den ena skall vara ordinarie årsstämma.

§ 10 Beslut om Föreningens upplösning fattas av två på varandra följande ordinarie årsstämmor och med minst två tredjedelar av de närvarandes röster. Vid Föreningens upplösning skall dess tillgångar överlåtas till en etablerad, i Dalarna verksam, ideell och opolitisk organisation som har till syfte att verka för barns och ungdomars bästa.

Webb: www.gamlafalukamrater.se
E-post: info@gamlafalukamrater.se
Pg: 25 83-3
Årsavgift: 125:-

Hedersledamöter

(Årtalet för utnämningen inom parentes)

E. Börje Bergsman (79), Laila Hård af Segerstad (95), Anders Johansson (84), Mats Lagervall (87), Ulla Lanner (87), Christina Nordell (87), och Rune Sjödén (98).

Styrelse

Ordförande
Ann Lewis Lloyd
Jonheden, 790 31 DJURA
Tfn 0247-922 00, 0705-92 25 12
annlewislloyd@yahoo.se

Vice ordförande
Olle Eklund
Kaprifolvägen 42, 165 59 HÄSSELBY
Tfn 08-38 47 97, 0705-36 36 86
olle_eklund@telia.com

Sekreterare
Gitt Rosander
Fridshyddevägen 5, 191 36 SOLLENTUNA
Tfn 08-92 02 66, sommarbost. 023-263 71, 070-45 66 527
gitt.rosander@swipnet.se

Skattmästare
Bertil Lindén
Vallmovägen 16 B, 191 43 SOLLENTUNA
Tfn 08-96 25 78, 070-678 96 35
bertil.linden@minmail.st

Klubbmästare
Agneta Lindsjö
Hugo Alfvéns väg 34, 756 49 UPPSALA
Tfn 018-30 09 44, 0739-74 12 15
agneta.lindsj@telia.com

Klubbmästare
Karin Hellström
Hasselgatan 141, 194 38 UPPL. VÄSBY
Tfn 08-590 891 39, 070-692 42 01
khellstrom@spray.se

Matrikelansvarig
Birgitta Lundholm
Skiftesvägen 1, 175 50 JÄRFÄLLA
Tfn 08-580 376 48, mobil 0736-24 62 22
birgitta.lundholm@telia.com

Arkivarie
Lennart Franzén
Vällgården 60, 791 94 FALUN
Tfn 023-440 41, mobil 073-058 11 55

Webbmaster
Per Gilén
Daljunkaregatan 9 A, 791 37 FALUN
Tfn 023-195 26, 023-829 56
gilen@bredband.net

Suppleant
Anders Johansson
Trollesundsvägen 52, 5 tr, 124 32 BANDHAGEN
Tfn 08-647 13 73, 070-285 76 71
anders.johansson39@comhem.se

Suppleant
Kerstin Holmström
Rindövägen 10 nb, 115 36 STOCKHOLM
Tfn 08-664 62 55
kerstinholmstrom18@hotmail.com

Revisorer
Per Håkan Abenius, Per Ström
Suppleanter: Kjell Ängelid, Gunnar Busk

Valnämnd
Birgitta Fryking-Larsson, sammankallande, Britta Jonell-Eriksson och Katarina Annerstedt-Heino
Suppleanter: vakant

Hjärtligt välkommen till Falun &
Park Inn Bergmästaren!

Hotellet har 150 sköna bäddar fördelat på 88 trivsamma rum och sviter. Beläget mitt i city med egen stor fri parkering på innergården. Härlig relax-avdelning med bubbelpool och bastu.
På "Bergmästaren" trivs man och kommer åter.....

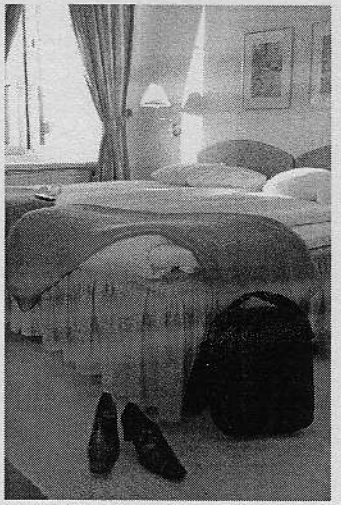

Bergskolegränd 7, Box 1246
791 12 FALUN
Tel. 023-701 700
info.falun@rezidorparkinn.com
www.falun.parkinn.se

park inn
REZIDOR SAS
Bergmästaren, Falun

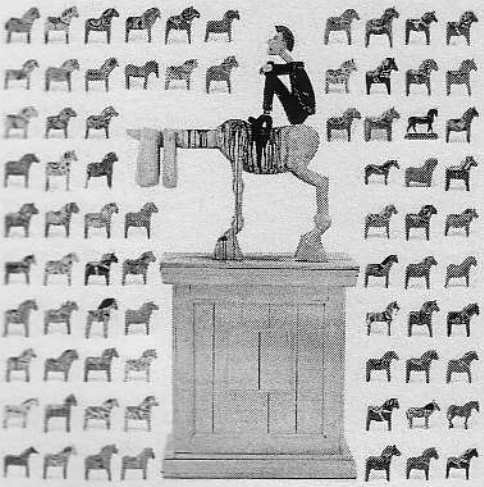

Dalarnas museum
Stigaregatan 2-4, Falun, 023-765500 www.dalarnasmuseum.se

Gör ett besök på nyrenoverade Dalarnas museum öppnar successivt med nya fasta utställningar under åren 2007-2010

24 mars – 20 maj
Mr Simmons många ansikten

3 maj – 5 augusti
Falu Konstgrafiska verkstad 50 år.
Jubileumsutställning med verkstadens medlemmar.

3 maj -20 januari 2008
Samlat för Dalarna -
Dalarnas Försäkringsbolags kulturstiftelse
visar värdefulla föremål inköpta under 10 år

25 augusti – 4 november
Falutriennalen 2007 –
Samtida grafik/Contemporary Print Art

24 november – 5 januari 2008
Dalakonst07
Jubilarens Val

På Café Kopparhatten ställer Falu Konstgrafiska verkstadens medlemmar ut parvis i fyra veckors perioder under hela 2007.